

Ukiortaami oqalugiaat 2020

Naalakkersuisut Siulittaasuata Kim Kielsen

(Oqalugiarnermi oqaatigineqartut atuupput)

Asasakka innuttaaqatikka,

Ullaaq ukioq nutaarluinnaq iterfigaarput. Ukioq nutaaq piffinnik nutaanik imaqartussaq aallartippoq. Neriutigaara tamassi nuannersumik juullip pilluarnartui atorsimassagisi, peqqillusilu ukiumut nutaamut iserluarsimassasusi.

Ukioq qimatarput 2019-i ukiuuvoq immikkuullarissaq. Ukiormi tassaasimavoq nunatta namminiileriartuaarnissaanut eqqarsaatip 1959-imi Jørgen C. F. Olsen-iugaluup saqqummiuteqqaarneraniit ukiut 60-it qaangiuffiat. Namminersornerulluni Oqartussat eqqunneqarneraniit ukiut 40-nngorfiat. Namminersorlunilu Oqartussaaffiup ukiut qulinngortorsiorfia.

Ukiorpanni sapiissuseqarluta alloriarnerit annertuut tigusarsimavagut. Sulili namminiilivinnissamik sinnattup aanaakkunnik aataakkunnik, ningiukkunnik ittukkunnik, kingornussimasatta piviusunngortinnissaanut aningaasarsiorfissanik nutaanik suliffissanillu nutaanik pilersitsinissamut sapiissusermik annermik peqartariaqarpugut.

Nuannaarutissaavoq inuusuttagut amerliartuinnartut ilinniakkaminnik naammassinnittarmata, ingerlaqqinnitsinni nammaqataasussat. Pisariaqarporlu ilinniakkaminnut naapertuuttumik nunatsinni suliffeqarnissaasa qulakkeernissaat.

Ukioq 2019-i tassaasimavoq piffinnut nutaanut sapiissuseqarluni alloriarnermik imalittut eqqaamaneqartussaq.

Mittarfissuit nunatsinni ineriartortitsinermut aallartisaaqataasussat Ilulissani, takornarissat tikerarluartagaanni, Nuummilu, nunatsinni illoqarfiit annersaanni, sanaartorlugit aallartisarneqaleruttorput. Ukiumilu uani nutaami Qaqortumi mittarfissaq sananeqalissooq.

Mittarfissuit aqqutigalugit avataaniit nunarput tikikkuminarsassavarput – nunarsuaq qaninnerulissavarput – Imarpik ikaarlugu ilaqutariit imminnut qaninnerulersissavagut.

Ilulissani, Nuummi Qaqortumilu akunnittarfinnik sanaartornissamut aningaasaliisartut namminersortut piareersimallutik suaaruteqareerput – siulliillu sanaartorlugit aallartinneqareerput.

Nuannerpoq takullugu, alloriarneq nutaaq namminersorlutik suliffiutilinnit tigulluarneqarmat, periarfissanillu nutaanik eqqarsalersitsimmat. Ineriartortitseqataanissamut kajuminnerat nunatsinni aningaasaqarnikkut suliffissanillu nutaanik pilersitsinikkut iluaqusiissapput.

Illoqarfiit anginerit kisiisa tikikkuminarsassanngilagut. Suluusalinnik mittarfeeraliornissat sananeqarnissaannut alloriarnissat tullinnguupput. Uummannami, Qeqertarsuarmi,

Qasigianguani, Kangaatsiami, Narsami, Nanortalimmi, Tasiilami Ittoqqortoormiunilu sanaartornissamut pilersaarusionerit 2020-mi ingerlanneqassapput.

Nunatsinni illoqarfiit anginerit mikinerillu, nunaqarfiit annerit minnerillu tamarmik immikkut ilisarnaateqarput, nukittuffeqarput ineriartornissamullu periarfissaqarlutik.

Nunatsinni sumiiffiit tamarmik aalisarnikkut, suliffissuaqarnikkut, aatsitassarsiornikkut takornariaqarnikkullu periarfissaat naapertorlugit sapinngisamik naligiimmik ineriartornissamut periarfissaqarnissaannut Naalakkersuisuniit sulinerput ingerlateqqissuarput:

- Inuussutissarsiornikkut ineriartornermut imminut nappassinnaasumut tungavisseeqataassaagut,
- Nunarput tamakkerlugu innuttaasut atugarissaarnerulernissaannut aqutissiuusseqataassaagut,
- Innuttaasut qanimut oqartussaaqataanerisa sullinneqarnerisalu nukittorsarnissaat sulissutigissavarput.

Nunatsinni inuuniarnikkut atugarisat pitsanngorsaavigineranni pisariaqarpoq akit iluanaarutissiisarnerillu nakkutigilluarneqarnissaat. Taamaammat Naalakkersuisuniit 2020-mi akinut iluanaarutissiisarnermullu nunatsinni inatsiseqalernissaq sulissutigissavarput.

*

Ullumikkut aalisarneq nunatta aningaasarsiornikkut nappatigaa tamatsinnut pingaaruteqarluinnartoq. Ukiunilu tulliuuttuni suli suliffissaqartitsinerimut aningaasaqarnitsinnullu pingaarutilittut inissisimaannarnissaa qulakkeertariaqarparput, kinguaassagut aamma eqqarsaatigalugit.

Mittarfissuit naammassippata avammut aalisakkanik tuniniaasinnaaneq ajornannginnerulissooq, nunanullu sanilitsinnut unammillernissatsinnut toqqammaviginnerulissalluta.

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuaq ukiuni arlalinni eqqartorneqareerluni martsip qaammataa 2019-i Naalakkersuisunit pilersinneqarpoq.

2020-imi juunip qaammataa aalisarnermut inatsisissatut siunnersuummik aammalu nungusaataangitsumik pijuartitsinissaq siunertaralugu aalisarnerup ingerlanneqarnissaanut pilersaarutitik tunniussinissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuarmiit siunnersuutit tigunissaat pissangallunga utaqqivakka, ataatsimiitsitaliamullu attuumassuteqartut tamaasa sulilluarnissaannik kissaappakka.

Nunatta avataani ilaqquttatik qimallugit avataasiortut juullimi ukiortaamilu pilluaqqvakka, sulilluarnissaannillu kissaallugit.

*

Ukioq 2019-i nunatsinnut aningaasarsiornikkut inuussutissiornikkullu ingerlalluarfiuvoq.

Innuttaasugullu sulerusussuserput qaffakkiartorpoq. Ukiunimi kingullerni nunatsinni malunnaatilimmik innuttaasut suliffillit amerleriarsimapput, malitsiganik suliffissaaleqisutut nalunaarsorneqarsimasut ikileriarsimapput.

2015-imiit sulisitsinermi periusissiap ullumikkumut ingerlareerneraniit takusinnaalerparput ukiuni kingullerni iliuaasimasut ilorraap tungaanut alloriartitsisut.

Periusissiami inuusuttut immikkut maluginiarpagut. Kisitsisimmi malillugit suliffissarsiortutut allatsittartut tassaakkajupput inuusuttut ilinniakkaminnik naammassinninngitsoorsimasut ilinniakkaminnilluunniit unitsitsiinnarsimasut.

Nunani Avannarlerni misissuinerit takutippaat inuusuttut siusinaartumik piginnaangorsarlugit ikiorserneqanngikkaagamik ukiorpassuarni pisortaniit ikiorsiissutinik ingerlaavartumik pisartagaqalersartut.

Sulisitsinermi periusissiap ingerlareernerani takusinnaavarput inuusuttut suliffissarsiortut 18-imiit 29-nut ukiullit 2014-imiit 2019-ip tungaanut 35%-imik appariarsimasut.

Tamanna tamatsinnut nuannaarutissaavoq. Tamaangali unissanngilagut, suliumassuseq suliffissaqarnerlu suli inerisassaqqissavagut.

Sulineq imminut akilersinnaanerulissooq suliffeqarnermut ilanngaati atuutilerneratigut. Aaqiissut pigaartumik appassisumik akunnattumillu isertitaqartartunut malugineqarumaarpoq.

Suliffeqarfinnullu nunarput ingerlatsivigissallugu pilerinarnerulissooq suliffeqarfiit akileraarutaasa 5%-imik 2021-miit appartinneratigut.

Akileraarutip appartinnerata annertussusaa alloriarnerinnaavoq siulleg, nunammi saniligut unammillertariaqpagut.

*

Nunatta aningaasarsiornikkut inerisarnerani inuiaqatigiittut peqqinnarnerusumik inuuneqarnissap anguniarnissaa pingaaruteqarpoq.

Ukioq nutaaq 2020-i aallarnerfigalugu Kalaallit Nunaanni Timersoqatigiit Kattuffiat ukiuni qulini tulliuuttuni nunatsinni innuttaasugut nunarsuarmi timikkut eqeersimaarnerpaatut inissisimalernissatsinnut suliniutini aallartippaa.

Tamannalu Naalakkersuisuniit tamakkiisumik tapersensorparput. Ukiummi arlaqanngitsut tikillugit timerput kisiat inuuniarnitsinnut nerisassaqarniarnitsinnullu isumalluutigalugu ingerlasimavugut. Ullumikkulli pissutsit allanngornikuupput – ilorrisimaarnerput salliuaalalersimavoq.

Kajumissaarusuppassi Kalaallit Nunaanni Timersoqatigiit Kattuffiata anguniagaa annertoog tamanit tapersersoqqullugu!

Peqqinnissaqarfik inuiaqatigiit inooriaatsitsinnut pingaaruteqarluartut ilagaat.
Peqqinnissaqarfimmilu sulisut ullut tamaasa, ulloq unnuarlu, innuttaasugut ikiorniarluta assatik isaassimavaat.

Eqqaamajuaannarnerli ajorparput peqqinnissaqarfimmi sulisut ulluinnarni suliaat unammillernartut inuiaqatigiinnullu pingaaruteqaqisut pillugit nersualaartarnissaat.

Peqqinnissaqarfimmi sulisut innuttaasut immitsinnut paarinerulernissatsinnut kajumissaarutaat anngukkusuppara. Inuiaqatigiit nappaatinik assigiinngitsunik eqqugaasarnarput ukiuni kingullerni annertusiartorsimavoq, tamannalu pinaveersaartinniarlugu inuttut ataasiakkaatut immitsinnut paarinerulernikkut iliuuseqartariaqarpugut.

Uani ukiortaami oqalugiarninnut atatillugu peqqinnissaqarfimmi sulisut innuttaasugut tamatta sullimmatigut qutsavigiumavakka, ukiunilu tulluuttuni peqqinnissaqarfiup ineriartorteqqinnissaanut suleqatigiinnissatsinnut qilanaarpunga.

Nunaqqativut Danmarkimi nunanilu allani peqqissartariaqartut eqqaamavakka, peqqissilluarnissaannillu kissaallugit.

Upalugaarsimanermullu sulisut, politiit, qatserisartut allallu inuiaqatigiittut toqqissisimanissarput pigaartillugu sulimmata qutsavigaakka.

*

Meeqqat peqqinnartumik nuannersumillu meeraanertik atussavaat, toqqissillutik ineriikkiartornissamut pitsaasumillu inuuneqarnissamut aqqtissiuunneqarlutik.

Ukioq manna Naalagaaffiit Peqatigiit meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutaata ukiut 30-nngorlugit nalliussineqarneranni Nunarput sinnerlugu Naalakkersuisut siulittaasuattut anguniakkat naqissuseqqippakka.

Meerartatta tamarmik meeqqatut meeraaneq misigissagaat qulakkeerniagassaraarput ataatsimoorluta.

Pinngitsoorusunngilanga Meeqqat Illersuisuat suliaanut kusanartunut qujaffigissallugu, meeqqallu isummersortarfiat NAKUUSA aqqtigalugu meeqqat inuusuttuaqqallu inuiaqatigiinni oqalliseqataanerit pillugu qutsavigissallugit.

Oqariartuutisi tusaavakka, aamma malitseqartinnissaat ilugersuutigissavara.

Ullumikkut pinngitsuuisinnaajunnaarsimanermut katsorsaaviit neqeroorutigisinnaasaat pitsanngoriartorput.

Innuttaasut najugartik qimannikkaluarlugu akeqanngitsumik katsorsarneqarsinnaanerannut periarfissat ALLORFIIT aqqtigalugit amerlinissaannut pilersaarutit ingerlappagut.

Kisitsisit takutippaat katsorsartinnertik naammassinagu unitsitsiinnartartut amerlanersaat tassaasut meeqqat inuusuttullu. Naalakkersuisuniillu maanna suliaqartitsivugut katsorsaariaatsit meeqqanut inuusuttunullu tulluarsakkamik nunatsinni peqalernissaq – pilersaarummillu 2019-mi saqqummiussinikuulluta.

Naammangilaq meeqqat inuusuttullu aatsaat pinngitsuuisinnaajunnaaraangata iliuuseqartassagutta. Inuiaqatigiittut meerartatsinnut inuusuttatsinnullu pinaveersaartitsineq ataavartumik ataatsimoorluta ingerlattariaqarparput, ikioqatigiikkutta angusarissaarnerussaagut.

2019-imi meerartatta atugaat annertuumik inuiaqatigiit akunnitsinni eqqartorpagut. Tamassuma malitsigisaanik Danmarkimi oqartussat peqatigalugit periusissiamik suliaqarpugut.

Malitsiganik Danskil Naalakkersuisui ukiuni tulliuttuni sisamanut 80 mio. kr.-inik aningaasaliissuteqarput. Tamanna qujassutigaarput.

Naalakkersuisuniit pingaaruteqarluinnartutut isigaarput kommunit kissaataat aallaavigalugit tapiissutit meeqqat inuusuttullu atugaasa pitsanngorsarnissaannut atorneqarnissaat.

Politiit ukiumoortumik nalunaarutaanni takuneqarsinnaavoq meeqqanik atornerluinerit, sumiginnaanerit, inoqatinut annersaanerit, ikiaroorntumik imigassamillu atornerluinerit nunanut allanut sanilliullugit qaffasissorujussuusut.

Naammaleqaaq meeqqanik sumiginnaanerit atornerluinerillu. Naammaleqaaq annersaanerit. Aamma, naammaleqaaq ikiaroorntumik imigassamillu atornerluinerit. Peqqinnerulernissarput ataatsimoorluta salliutitsigu. Tamatta ajunngitsumik inuunitsinni siunissaqaqqulluta.

Angajoqqaat meeqqallu pitsaasumik toqqissisimanartumillu sinaakkutissaqarlutik meeqqap inuuneraniit qaammatit siulliit aallartittarnissaat Naalakkersuisut pingaartilluinnarpaat.

Angajoqqaat erninermut atatillugu sulinggiffeqartarnerisa sivitsorneqarneratigut tamanna ilaatigut qulakkeerneqarsinnaavoq.

Ullumikkumiit januaarip aallaqaataat 2020-i aallarnerfigalugu angajoqqaat erninermut meeravissiararnermulluunniit atatillugu sulinggiffeqartarnerat sapaatip akunnerinik sisamanik sivitsorneqarpoq.

Ilaqtariit meerartallit atugaat suli pitsanngorsassavagut. Erninernullu atatillugu sulinggiffeqartarnerq sapaatip akunnerinik marlunnik sivitsoqqissavarput.

Aanaakkut aataakkut, ningiukkut ittukkut, inuiatigiinnut pingaaruteqarluinnartut ukiorpassuarnilu sulisimasut atugaat pitsanngorsaavigissavagut.

Kalaallit kultoritsinniippoq utoqqarnik ataqqinnineq – tamannalu ullumikkumut inooriaatsitsinnut allannngorsimaqisumut ingerlateqqissagutsigu utoqqartatta isumaat tusaaniarnerusariaqarpagut.

2020-ip ingerlanerani politikikkut attuumassuteqanngitsumik suliaqartussamik Utoqqaat Illersuisuannik atorfinitsitsisoqassooq.

Utoqqaat Illersuisuata utoqqaat atugarisaat pillugit ilisimalikkat politikerinut, oqartussanut, kattuffinnut innuttaasunullu ingerlateqqittassavai.

Utoqqalinersiaqalereernerup kingorna suliffeqaannarnissamut periarfissat pitsanngorsaavigaavut.

Ullumikkut amerlasuut utoqqalinersiaqalertarput suli sulinissamut piukkunnaateqarluartut. Taakkulu nukiit nunatsinni inuussutissarsiornerup iluani pisariaqartippagut.

*

Siulitta qangaaniilli silamut pinngortitamullu ilisimasaqarnerat mianerinninnerallu kinguaajusugut ingerlateqqittariaqarparput.

Nunatsinni inuusuttut pinngortitap paarilluarneqarnissaanut eqqumanerulernerat nuannaarutissaavoq.

Ilinniarnertuunngorniarfinni meeqqat atuarfiinilu atuartut nunatsinni nunarsuarmilu mingutsitsinerup annikillisarneqarnissaanut pisortanut iliuseqaqqusillutik oqariartortarnerat ersarissaq tamatta paasisariaqarparput.

Inuusuttatta pinngortitamik paarsilluarnerunissatsinnut kissaateqarnerat tusaavarput aamma malissavarput. Taamaammat kommunit eqqagassalerinermut ataatsimoorlutik iliuseqarnerat nuannaarutissaavoq.

Silap pissusaata allanngoriartornerata malitsigisaanik nunarput avataaniit maluginiarneqaqaaq. Avataaniillu nunatsinnut soqutiginninneq ukioq 2020-mi minnerulernaviangilaq.

Ukioq 2019-i eqqaamaneqarumaarpoq Amerikarmiut presidentiata Trumpip nunatsinnik pisiarinnikkumagaluarneranut. Nunatsinniit akissuterput ataasiinnaavoq ersarissaq: Nunarput tuniigaanngilaq!

Naqissusissuara, nunarsuarmioqataanitsinni inissisimanerput, siunissarpullu nunatta inuinit kisimi aalajangerneqartassammat.

Qilanaarutigaaali amerikarmiut naalakkersuisuinik suliffeqarfissuinillu suleqateqarnitta annertuninngornissaa.

Naatsorsuutigaaaru uani ukiumi nutaami amerikarmiut nunatsinni anigaasaliinissamut soqutiginninnerat ersarinnerusumik angusaqarfiujumaartoq.

Uagutsinnut unammillernartuuvooq nunatta avataaniit soqutigineqarnera annertusiartuinnarmat.

Maanna piviusumik takusinnaalerparput nunatta issittumi inissisimanerata nunarsuarmi naalakkersuinikkut ingerlatsinermi pingaaruteqassusia. Malitsigisaanik danskit issittumi illersornissakkut aningaasalersuinikkullu annertussanerata 2020-mi isumaqatigiissutigineqassaaq.

Avataaniit taamannak annertuumik aningaasalersuinissamik soqutiginninnerup nunatsinni innuttaasunut, avatagiisitsinnut, silap pissusiata allanngoriartorneranut, nunattalu aaqqissugaanikkut ineriartorneranut iluaqutissanngortinneqartassaaq.

Naalakkersuisuniit siunertarput ersarippoq: Nunatsinni qanoq iliuutsit tamarmik nunatsinnut inuinullu iluaqutissanngortinneqartassapput.

Nunatsinni ineriartorneq siuttuuffigiumallugu inuiaqatigiit akornatsinni unammillernartut ataatsimut, inuttullu ataasiakkaatut kivitseqataaffiginissaat pingaaruteqarpoq.

Inuiaqatigiit tamatta nunatta atorfissaqartippaatigut. Tamattalu nammaqataasinnaasariaqarpugut.

*

Qularutissaanngilaq ukioq 2020-i ineriartornermik annertuumik nassataqarumaartoq. Neriuutingaaralu ineriartorneq inuiaqatigiittut nukittunerulersissagaatigut, aningaasaqarnikkut pitsaasumik inissisimanerput ineriartorteqqillugu, suliffissanik amerlanernik pilersitsilluta, ilaqtariillu ineqarnikkut isumaginninnikkullu atugarisaat pitsaanerulersillugit.

Inuiaqatigiit ingerlaarnitsinni kivitseqataasorpasuit suleqataasorpasuit tamaasa qamanga pisumik qutsavigaakka.

Pisortat suliffeqarfiutaanni sulisut, namminersorlutik inuussutissarsiuteqartut, aalisartut, piniartut, aatsitassarsiorfinni sulisut, takornarialerinnermi sulisut, ilinniarfinni meeqqallu atuarfiini sulisut, meeqqanut paaqqinnittarfinni sulisut, napparsimaveqarfinni utoqqaallu illuini sulisut, minnerunngitsumillu suliffissuarni aalisakkerivinni sulisut, ilami allaffeqarfippasuarini sulisut allanilu inuiaqatigiit sullinneqarneranni sulisorpasuit tamassi qujanarsuaq inuiaqatigiinnut tunniusimallusi suleqataajuarassi.

Nalunngilluinnarpara ullumikkut inuiaqatigiittut killiffitsinni inuppassuaqarmat namminneq kajumissutsiminnik nipituuliunngikkaluarlutik suleqataajuartunik. Ilissilu qamanga pisumik qutsivigaassi. Inuiaqatigiimmi ingerlaqqinnissatsinni pinngitsoorsinnaanngilatsigit.

Naalakkersuisut inuiaqatigiillu sinnerlugit ukiortaami Ataqqinartorsuaq Dronningi taassumalu Ilaqtai Kunngikkormiut pilluaqqakka. Aammattaaq pilluaqqakka danskit Folketingiat naalakkersuisuilu, savalimmiormiut Lagtingiat naalakkersuisuilu, kiisalu inuiaat danskit savalimmiormiullu tamaasa.

Inuusuttut oqarfigerusuppasi – utoqqartagut toqqissillutik utoqqalissappata taava
sapiissuseqarneri takutissiuk,

qajavissuit kinguaavisut,

taqigasi,

tunniutiinnarasi,

makigitsi.

Sapinngilasi.

Ilinniaritsi, nunatta pisariaqartippaasi.

Nunarput ingerlaqqittariaqarpoq,

nunarsuarmioqatigiit akornganni unammillersinnaasariaqarpoq.

Nunarput,

nunarsuarmi qeqertat annersaat – Kalaallit Nunaat –

tassa pissarsi –

ilissi, allat pinnatik –

nunassarsi.

Ukiortaami pilluaritsi!

Guutip nunarput sernigiliuk.

